

Falińska, Barbara

Witold Doroszewski (1899-1976)

Rocznik Mazowiecki 20, 64-71

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Barbara Falińska

Witold Doroszewski (1899–1976)

1. Osobowość Profesora Witolda Doroszewskiego charakteryzowana była w wielu artykułach¹ z okazji kolejnych jubileuszy: wielki humanista, wybitny uczyony, ceniony, słynny językoznawca, powszechnie znany popularyzator pięknej i poprawnej polszczyzny. Na afiszach zapowiadających jego wykłady poza Warszawą pojawiały się niekiedy przydawki *językoznawca światowy* albo *światowej sławy*, które źle Go usposabiały do organizatorów.

Ja chciałabym określić Profesora słowami, które On skierował do swojego nauczyciela, Baudouina de Courtenay, podczas przemówienia na uroczystości otrzymania doktoratu *honoris causa* w Uniwersytecie Łódzkim, a które w tym samym stopniu odnoszą się do Niego:

był postacią, która staje się tym wyrazistsza, im więcej mija czasu od chwili, gdy żywy człowiek przestał być wśród nas, i w miarę jak się rozszerza skala porównawcza [...] był indywidualnością swoistą i niepowtarzalną.² (podkr. – B.F.)

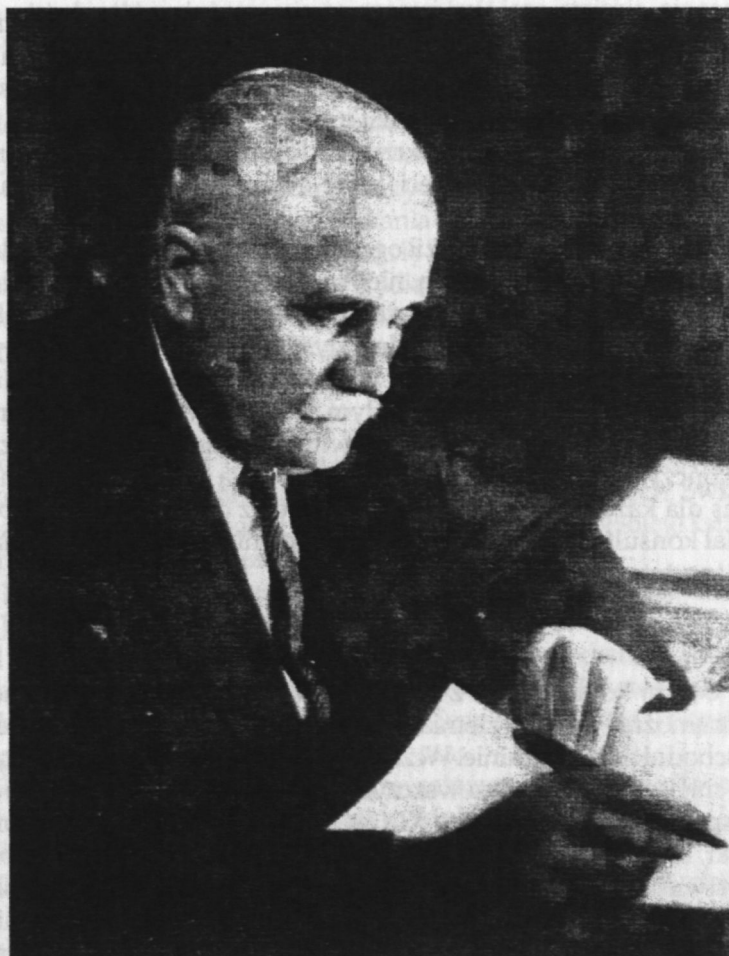
Profesor był uczonym o wszechstronnych zainteresowaniach, nowatorski w swych teoriach naukowych, konsekwentny w poglądach społecznych i etycznych, pełen spokoju i opanowania, życzliwość i szacunku dla ludzi bez względu na ich pozycję społeczną, odznaczał się naturalnością w sposobie bycia, cieszył się popularnością wśród studentów i słuchaczy.

Dorobek naukowy Profesora obejmuje około 800 publikacji napisanych stylem precyzyjnym, konsekwentnym, logicznym i jasnym³. Dotyczą one wszyst-

¹ Por. m.in. *Prace Filologiczne* t. XVIII, Warszawa 1961, ofiarowane Profesorowi w 30 rocznicę pracy. *Witold Doroszewski. Mistrz i Nauczyciel*, red. B. Falińska, Łomża 1997, dalej skrót: *Mistrz*. J. Basara, *Witold Doroszewski 1899–1976*, „Nauka Polska” 1976, nr 6, s. 123–128. *Biogramy uczonych polskich*, Część I: Nauki społeczne, zeszyt 1: A–J, Wrocław 1983. B. Falińska, *Pierwszy Prezes Towarzystwa Kultury Języka*, w: *Słowo – myśl – działanie. Towarzystwo Kultury Języka i jego prezesi*, red. W. Decyk-Zięba i J. Porajski-Pomsta, Warszawa 2004. „http://pl.wikipedia.org/wiki/Witold_Doroszewski”

² W. Doroszewski, *Język – Myślenie – Działanie*, PWN, Warszawa 1982, s. 29.

³ S. Gajda, *Witolda Doroszewskiego osobowość językowa (głosa do portretu)*, w: *Mistrz*, s. 27.

kich dziedzin języka: fonetyki, morfologii, tj. słowotwórstwa i składni, leksykologii i leksykografii, semantyki, historii języka i dialektologii, kultury języka i mechanizmów mowy, językoznawstwa ogólnego i porównawczego. W każdej z tych dziedzin wkład jego myśli jest odkrywczy teoretycznie i metodologicznie. Był twórcą warszawskiej szkoły słowotwórczej i szkoły dialektologicznej, jest wciąż niezastąpionym autorytetem w zakresie kultury języka, powszechnie znanym nauczycielem dobrej polszczyzny, stylistą stulecia, był „postacią nawet dla swojej epoki – według wielu obserwatorów ostatniej epoki wielkich uczonych – unikatową, postacią zrosniętą z instytucją »Pierwszego Lingwisty«”⁴.

Profesor był nauczycielem i wychowawcą wielu pokoleń studentów. Pod jego kierunkiem powstało około 50 prac doktorskich i kilkanaście rozpraw habilitacyj-

⁴ Ibidem, s. 25.

nych, nie licząc setek prac magisterskich. Poza wykładami i seminariami uniwersyteckimi wygłaszał setki pogadanek w różnych miejscowościach, aby upowszechnić wiedzę o języku i w ten sposób oddziaływać wychowawczo także na całe społeczeństwo. Jako pedagog wychodził z założenia, że w nauczaniu kultury języka, jak i w pedagogice, lepiej jest krzewić dobro niż tępić zło. Tępienie błędów przyrównywał do wymiatania śmieci, które ma sens wtedy, gdy towarzyszy budowie nowego domu.

Wśród współpracowników budził ogromny szacunek swoją rozległą i głęboką wiedzą językoznawczą i filozoficzną, nieprzeciętną (chciałoby się powiedzieć niedzisiejszą) kulturą i życzliwym odnoszeniem się do każdego z nas. I choć w bezpośrednich kontaktach istniał naturalny dystans, to jednak mieliśmy poczucie bliskości wyrażającej się choćby w zarezerwowanym wyłącznie dla Niego tytule „Profesor” bez nazwiska. Był niedościgłym wzorem w wielu dziedzinach życia. Zdumiewał swoją punktualnością i pracowitością. Zazwyczaj rozpoczynał pracę o szóstej i kończył o osiemnastej – z krótką przerwą na obiad. A mimo to umiał znaleźć czas dla każdego, kto prosił o rozmowę i z całym spokojem, bez pośpiechu, udzielał konsultacji, jakby nic ważniejszego nie istniało. Był dla nas również wielkim autorytetem moralnym.

*

2. O k r e s m ł o d z i e Ń c z y. Profesor Witold Doroszewski pochodził z licznej, średniozamożnej rodziny ziemiańskiej, mieszkającej na dalekich kresach południowo-wschodnich, na Ukrainie. Wcześniejszym miejscem pobytu przodków Profesora była miejscowość Doroszewszczyzna w okolicach Zamościa. Powody ekonomiczne sprawiły, że pod koniec XIX w. dziadek Profesora, Grzegorz Gracjan Doroszewski, musiał sprzedać majątek, wskutek czego rodzina się rozproszyła po całym cesarstwie rosyjskim. Rodzice Profesora – Antoni i Maria z Tynowskich – osiedli w Moskwie. Ojciec podjął pracę na Uniwersytecie jako docent chemii i fizyki.

Profesor urodził się w Moskwie 1 maja 1899. Wzrastał w atmosferze bardzo patriotycznej. W domu rodzinnym na co dzień posługiwano się językiem polskim. Wiele mówiącym szczególnie jest dokonana przez rodziców zamiana pierwszego, rodzowego imienia Jan na Witold (Jan pozostał drugim imieniem), aby uniknąć rosyjskiej wersji *Iwan*. Z domu wyniósł nie tylko znajomość języka polskiego i kultury polskiej, ale także języka francuskiego i kultury francuskiej. Zawdzięczał to babce, która była Szwajcarką z francuskiej prowincji językowej. W okresie szkolnym przyswoił sobie rosyjski, ukraiński, niemiecki i języki klasyczne, a później – już na studiach zagranicznych – poznał angielski, serbski i czeski.

Już w szkole średniej zaczął się interesować językiem polskim. Był słuchaczem kursów nauczycielskich, prowadzonych przez instytucje zajmujące się upowszechnianiem polskiej oświaty. Miał z nimi ułatwiony kontakt, ponieważ ojciec Profesora był przewodniczącym Naukowego Koła Polskiego w Moskwie. W lutym 1915 r., gdy był w przedostatniej klasie gimnazjum, został współredaktorem jednodniówki młodzieżowej „Ogniwo”, w której zamieścił siedmiostronicowy, niezwykle patriotyczny artykuł *O Komisji Edukacyjnej* i dwa własne, również patriotyczne wiersze. W artykule m.in. pisał:

nigdy naród, dopóki czuje i rozumie, co stanowi treść jego istnienia, nie zapomni o swoich szkołach.

W 1917 r. ukończył gimnazjum i zapisał się na Uniwersytet Moskiewski, aby studiować filozofię w połączeniu z językoznawstwem. Chciał po powrocie do kraju służyć językowi polskiemu. Możliwość powrotu z emigracji otwarła się przed Polakami już w lipcu 1918 r. Skorzystał z niej natychmiast On sam, a później Jego matka i dwie siostry. Ojciec nie doczekał odzyskania niepodległości, zmarł rok wcześniej.

Po powrocie do Polski Profesor zapisał się na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Warszawskiego, ale przeniósł się na studia polonistyczne. W 1919 r. przerwał je, by wstąpić do Legii Uniwersyteckiej i walczyć na froncie wschodnim, czym zasłużył sobie na pierwsze wojenne odznaczenie.

*

3. L a t a m i ę d z y w o j e n n e w życiu Profesora to okres wyjątkowej pracy i bardzo ważnych osiągnięć naukowych, a także funkcyjnych. Świadczą o tym kolejno uzyskiwane tytuły naukowe i stanowiska oraz publikacje książkowe (podaję tytuły ważniejszych książek i artykułów). I tak:

– w r. 1920 podjął rozpoczęte studia w Uniwersytecie Warszawskim pod kierunkiem Jana Baudouina de Courtenay;

– w r. 1923 uzyskał tytuł doktora filologii polskiej na podstawie pracy pt.: *O znaczeniu dokonanym osnów czasownikowych (słownych) w języku polskim*;

– w r. 1924 został zatrudniony w Katedrze Języka Polskiego Uniwersytetu Warszawskiego na stanowisku starszego asystenta;

– w r. 1925 powiększył grono członków założycieli Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, w którym pełnił kolejno funkcje sekretarza (1931–1934), wiceprezesa (1962–1964) i prezesa (1956–1958, 1971–1974);

– w r. 1927 wyjechał na dwa lata do Paryża jako stypendysta, aby uzupełniać studia w École Nationale des Langues Orientales Vivantes, a jednocześnie prowadzić lektorat języka polskiego;

– w r. 1928 przedstawił rozprawę habilitacyjną z zakresu historycznego słowotwórstwa polskiego, uzyskując tytuł docenta Uniwersytetu Warszawskiego; ukazała się I część *Monografii słowotwórczych*; trzy dalsze części wychodziły w kolejnych latach. Jest to praca pionierska dla słowotwórstwa. Autor przeprowadził w niej szczegółową analizę bardzo wielu nazw i doszedł m.in. do fundamentalnego stwierdzenia, że występujące w nich formanty prawie zawsze pełnią te same utożsamiające funkcje strukturalne, a różni je specjalizacja realnoznaczeniowa;

– w r. 1929 otrzymał stanowisko profesora nadzwyczajnego i objął Katedrę Języka Polskiego, którą kierował do wieku emerytalnego; w tym samym roku opublikował prace: *Zarys ogólnej klasyfikacji znaczeniowej sufiksów w językach słowiańskich* oraz *Jan Baudouin de Courtenay*;

– w r. 1930 był powołany na członka korespondenta Warszawskiego Towarzystwa Naukowego; został również współzałożycielem Towarzystwa Krzewienia Poprawności i Kultury Języka; opublikował *Projekt transliteracji alfabetu rosyjskiego*;

– w r. 1931 opublikował bardzo ważny teoretycznie artykuł pt. *Kilka uwag o metodach badań gwaroznawczych*;

– w r. 1932 przyjął funkcję naczelnego redaktora „Poradnika Językowego”, założonego w r. 1901 przez Romana Zawilińskiego; czasopismo to jest obecnie organem Towarzystwa Kultury Języka;

– w r. 1933 ogłosił *Memoriał w sprawie ostatnich projektów zmian ortografii*;

– w r. 1934 ukazała się *Mowa mieszkańców wsi Staroźreby. Opis i tezy teoretyczne*;

– w r. 1935 „Biulletin la Société de Linguistique de Paris” opublikował po francusku artykuł Profesora: *O statystyczne przedstawienie izoglos*, przedstawiający nową metodę badań tendencji rozwojowych języka.

Trzy ostatnie artykuły zawierają bardzo ważne rozważania metodologiczne, które do dziś nie straciły na aktualności. Stały się teoretyczną podstawą powojennej szkoły dialektologicznej, stworzonej przez Profesora w warszawskim Zakładzie Językoznawstwa PAN. Rozwijane są również w socjolingwistyce.

– w r. 1935 Profesor został dyrektorem Instytutu Fonetycznego UW i był nim do wojny; zaczął prowadzić audycję pt. „Radiowa skrzynka językowa”, którą po roku 1948 przekształcił w „Radiowy poradnik językowy”;

– w r. 1936 stał się członkiem zwyczajnym Warszawskiego Towarzystwa Naukowego; w tym samym roku wyjechał do Stanów Zjednoczonych i przez rok prowadził wykłady z języka polskiego w Uniwersytecie w Madison; opublikował artykuł pt. *Z zagadnień fonetyki ogólnej*; z Jego inicjatywy (w ramach planów TNW) rozpoczęto prace nad suplementem do słownika warszawskiego. Niestety w czasie wojny materiały spłonęły;

– w r. 1937 ukazały się *Myśli i uwagi o języku polskim* (Warszawa);

– w r. 1938 został mianowany profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Warszawskiego; wydał książkę *Język polski w Stanach Zjednoczonych A. P.*, poświęconą językowi Polonii amerykańskiej, sfinansowaną przez Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Ta pionierska praca zapoczątkowała badania nad językiem Polonii i stała się wzorcem dla wielu powojennych publikacji;

– w r. 1939 prowadził wykłady na Uniwersytetach w Bordeaux i Nancy oraz w Collège de France w Paryżu. Opublikował artykuł *Studium języka a studium literatury*.

W okresie międzywojennym uczestniczył w kongresach i konferencjach międzynarodowych. Z wykładami lub referatami wyjeżdżał do Moskwy, Pragi, Sofii, Belgradu, Berlina, Paryża, Rzymu, Amsterdamu, Genewy, Gandawy, Nimegi, Oslo i Oxfordu.

*

4. **II wojna i okupacja.** Kolejny etap w biografii Profesora wyznańczyła II wojna światowa i jej konsekwencje. W 1939 r. bierze udział w obronie stolicy, zasługując sobie na Krzyż Walecznych. W okupowanej Warszawie należy do grona organizatorów tajnego uniwersytetu, na którym prowadzi wykłady w latach 1941–1944. Dla bezpieczeństwa pracuje jako urzędnik. Codziennie dojeżdża do Warszawy rowerem z Lasek.

*

5. **Okres powojenny.** Po powstaniu warszawskim Profesor znalazł się w Krakowie i na krótko zatrudnił się w Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1947 r. wrócił na Uniwersytet Warszawski, by podjąć przerwane na czas wojny prace Katedry. W po-

wstaniu zginęli dwaj Jego współpracownicy: dr Józef Tarnacki i dr Henryk Friedrich, zajmujący się badaniem gwar mazowieckich. Profesor zaczynał od początku kształcić doktorantów, tworzyć pracownie i zespoły naukowe, które rozrastały się w stosunkowo szybkim tempie mimo braku odpowiednich warunków, zwłaszcza pomieszczeń. W program najpilniejszych zadań Profesor wpisał badania gwaroznawcze na Warmii, Mazurach i w Ostródzkiem, aby uratować od zapomnienia pozostałości polskiej mowy autochtonów germanizowanych przez wiele lat. Rozpoczął współpracę ze studentami, powołał Zespół Dialektologiczny, który po utworzeniu Polskiej Akademii Nauk przekształcił się w Pracownię Dialektologiczną.

Powojenny, trzydziestoletni etap życia Profesora został wypełniony zwielokrotnionymi zadaniami, którym podołanie nie byłoby możliwe bez pasji badawczej, bez ogromnej, interdyscyplinarnej wiedzy oraz umiejętności organizowania pracy własnej i zespołowej. O rodzaju zadań wykonywanych poza uniwersytecką dydaktyką i o ich realizacji wiele mówią daty w a ż n i e j s z y c h p u b l i k a c j i i kolejno podejmowanych funkcji:

- w r. 1945 ukazał się artykuł pt. *Język Warszawy*, w którym m.in. dał wyraz swoim uczuciowym związkom ze stolicą;

- w r. 1946 opublikowane zostały *Kategorie słowotwórcze*, dzieło nowatorskie, uznane w kraju i za granicą za szczególnie ważne metodologicznie dla rozwoju słowotwórstwa;

- w r. 1947 Profesor został powołany na członka Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie; opublikował prace: *Treść społeczna nauk humanistycznych a uniwersyteckie studia językowe*; *Zasady poprawnej wymowy polskiej* (wspólnie z B. Wieczorkiewiczem);

- w r. 1948 ukazały się *Rozmowy o języku*, seria I;

- w r. 1949 wyszła książka *Język Teodora Tomasza Jeża (Zygmunta Miłkowskiego). Studium z dziejów języka polskiego XIX w.* Autor scharakteryzował w niej polski język literacki XIX w., odkrywając ogólne prawa ewolucji języka, a mianowicie prawo leksykalizacji polegającej na przekształcaniu się formacji słowotwórczej w niepodzielny znak wyrazowy desygnatu, a także prawo krystalizacji dominanty znaczeniowej nazw, związanej z naturalnym różnicowaniem się i selekcją ich form lub funkcji;

- w r. 1950 Profesor jako redaktor naczelny rozpoczął kierowanie monumentalnym dziełem zespołowym – jedenastotomowym *Słownikiem języka polskiego*, wydawanym w latach 1958–1969; opublikował pracę pt. *Fizjologiczny mechanizm błędów językowych oraz Kryteria poprawności językowej*, które stały się punktem wyjścia dla wielu nowych opracowań.

Ponadto zapoczątkował zespołowe badania gwaroznawcze. Przez trzy lata kierował obozami gwaroznawczymi na Warmii, Mazurach i w Ostródzkiem, w których uczestniczyli pracownicy Katedry i studenci polonistyki;

- w r. 1952 wydrukowano II serię *Rozmów o języku*;

- w r. 1952 otrzymał nominację na członka korespondenta Polskiej Akademii Nauk; wydał książkę *Podstawy gramatyki polskiej* oraz III serię *Rozmów o języku*;

- w r. 1953 ogłosił artykuł *O normatywny charakter nauczania gramatyki*;

- w r. 1954 został zastępcą przewodniczącego Komitetu Językoznawstwa PAN i pełnił tę funkcję przez dwie kadencje (1954–1966 i 1969–1974); opublikował prace: *Słowotwórstwo a geografia lingwistyczna*; *Uwagi o metodach geografii lingwistycznej*; *Z zagadnień leksykografii polskiej*; IV serię *Rozmów o języku*; objął kierownictwo I Pracowni Dialekto-

logicznej, a później samodzielnego warszawskiego Zakładu Językoznawstwa PAN z pracownikami: Historii Języka Polskiego (wydano *Słownik J.Ch. Paska*, a przygotowywany jest *Słownik polszczyzny XVII w.*), Mechanizmów Mowy (powstało szereg prac poświęconych reedukacji chorych z afazją), Atlasu Gwar Mazowieckich (wydano 10 tomów przy współpracy z nauczycielami), Słownika Gwar Ostródzkiego, Warmii i Mazur (trwają prace nad końcowymi tomami), Ogólnosłowiańskiego Atlasu Językowego (w Polsce wydano już kilka tomów), a także z Obserwatorium Językowym (prowadzącym badania nad słownictwem powojennym).

Rok 1954 był okresem szczególnym w rozwoju gwaroznawstwa na Mazowszu i Podlasiu. Zespół Dialektologiczny przekształcił się w Pracownię PAN, która tuż po rozpoczęciu badań terenowych na Mazowszu podjęła międzynarodową współpracę nad atlasami językowymi: ogólnosłowiańskim i Europy, prowadzoną obecnie przez Instytut Języka Polskiego PAN. Nie byłoby *Atlasu gwar mazowieckich* i wielu innych prac wykonanych pod redakcją Profesora, gdyby nie współpraca z nauczycielami, rozpoczęta przez Niego w okresie międzywojennym za pośrednictwem *Poradnika Językowego*, a po wojnie kontynuowana przy pomocy organizacyjnej regionalnych towarzystw naukowych i kulturalnych;

- w r. 1955 ogłosił pracę poświęconą swojemu nauczycielowi: *Jan Baudouin de Courtenay na tle swej epoki i jako prekursor nowych prądów w językoznawstwie*;

- w r. 1956 nawiązał współpracę z Płockim Towarzystwem Naukowym, która owocowała rozwojem korespondencyjnych badań gwaroznawczych na Mazowszu i współorganizowaniem konferencji poświęconych upowszechnianiu kultury języka. W uznaniu zasług dla miasta i regionu otrzymał honorowe obywatelstwo Płocka;

- w r. 1957 Profesor został powołany na członka rzeczywistego PAN;

- w r. 1958 ukazał się I tom *Słownika języka polskiego*. Temu wiekopomnemu dziełu, złożonemu z jedenastu tomów (ostatni tom wydano w 1969 roku) Profesor poświęcił znaczną część swojego życia. Jako redaktor naczelny kierował pracami kilkudziesięciosobowego zespołu pracowników; *Słownik* obejmuje okres od połowy XVIII w. do połowy XX w., zawiera ponad 120 tysięcy haseł, jest dostępny na rynku w postaci elektronicznej;

- w r. 1960 odebrał doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Łódzkiego i uniwersytetu w Berlinie;

- w r. 1962 opublikował *Studia i szkice językoznawcze; O kulturę słowa. Poradnik językowy* tom I. Jest to zbiór artykułów o języku polskim, pisanych w odpowiedzi na pytania zainteresowanych osób;

- w r. 1963 został członkiem Bułgarskiej Akademii Nauk; wydał *Podstawy grammatyki polskiej*, będące do dziś cenionym podręcznikiem akademickim;

- w r. 1966 reaktywował *Towarzystwo Krzewienia i Kultury Języka* pod skróconą nazwą *Towarzystwo Kultury Języka* i został jego pierwszym prezesem.

- w r. 1967 został przewodniczącym Rady Naukowej Ośrodka Badań Naukowych Mazowieckiego Towarzystwa Kultury i Komisji Językoznawczej tego Ośrodka;

- w r. 1968 ukazał się tom II książki *O kulturę słowa. Poradnik językowy*;

- w r. 1968 Profesor został przewodniczącym, a od 1976 r. członkiem honorowym Międzynarodowego Komitetu Slawistów; otrzymał doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Karola w Pradze; opublikował książkę *Wśród słów, wrażeń i myśli. Refleksje o języku polskim*;

– w r. 1969 został członkiem Polskiego Komitetu Słowistów, jak również przewodniczącym, a następnie członkiem honorowym Międzynarodowego Komitetu Słowistów; w tym samym roku Profesor osiągnął wiek emerytalny i przekazał Katedrę, choć nadal pracował naukowo i pełnił różne funkcje w komitetach krajowych i zagranicznych, a także w społecznych towarzystwach naukowych i kulturalnych;

– w r. 1970 opublikował *Elementy leksykologii i semantyki*; książkę przetłumaczono na język rosyjski i angielski;

– w r. 1972 został członkiem Serbskiej Akademii Nauk;

– w r. 1973 pod Jego redakcją wyszedł *Słownik poprawnej polszczyzny*; prócz tego opublikowana została praca *O funkcji poznawczo-społecznej języka*;

– w r. 1974 został członkiem Austriackiej Akademii Nauk.

Ponadto był członkiem Société de Linguistique de Paris, Linguistic Society of America, Institut d'Études Slaves de Paris, Comité International Permanent des Linguistes, Instytutu Słowiańskiego w Pradze, członkiem-założycielem Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów; organizatorem Koła Warszawskiego Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego.

5. **Ż y c i e   r o d z i n n e.** Profesor był pochłonięty pracą naukową, ale nie na tyle, by nie mieć czasu dla rodziny i na odpoczynek. Odpoczywał najchętniej na wodzie, realizując drugą pasję swojego życia – żeglarstwo. Był kapitanem jachtowej żeglugi wielkiej i członkiem Polskiego Yacht Klubu.

Dawne marzenie o rejsie dookoła świata zamieniło się w żeglowanie dziesięciometrową otwartą jolką o pięknej nazwie *Panna Wodna* po Wiśle z Warszawy do Gdańska, po Zatoce Gdańskiej i nawet po pełnym morzu. Żeglowanie stało się dla Profesora okazją do poznania późniejszej żony, Janiny Doroszewskiej, profesora pedagogiki specjalnej w Uniwersytecie Warszawskim. Kolejny, większy, bo już trzydziestometrowy jacht Profesora przez wiele lat był odwiedzany przez wszystkich Jego przyjaciół i współpracowników, którzy w dniu św. Jana, tj. 24 czerwca śpieszyli z najserdeczniejszymi życzeniami imieninowymi do swojego Mistrza i Nauczyciela. Na gości czekało wino, dumki ukraińskie w wykonaniu solenizanta, a także mnóstwo dowcipów i anegdot, które nierzadko dotyczyły Jego osoby, jak choćby upowszechniona opinia, że „jest do tańca i różańca, z wyjątkiem tańca i różańca”. Miał ogromne poczucie humoru.

Naukowe zainteresowania państwa Doroszewskich nie pozostały bez wpływu na wybór drogi życiowej przedstawicieli dwóch kolejnych generacji rodu. Starszy syn, Marek, został profesorem protozoologii w Instytucie Biologii Doświadczalnej PAN, młodszy syn, Jan – jest profesorem biofizyki Centrum Medycznego Szkolenia Podyplomowego w Warszawie, a jego córka Joanna jest profesorem Uniwersytetu Warszawskiego (zajmuje się klasyczną filozofią indyjską).

5. **O d z n a c z e n i a   i   n a g r o d y.** W uznaniu zasług władze państwowe wyróżniły Profesora nagrodą państwową II stopnia i uhonorowały Krzyżem Kawalerskim Legii Honorowej, Krzyżem Oficerskim i Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy I klasy, Medalem Komisji Edukacji Narodowej i innymi odznaczeniami krajowymi.

*

Profesor Witold Doroszewski zmarł 26 stycznia 1976 roku. Jest pochowany w grobie rodzinnym na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.